

Riktlinjer för utrymningsplanering

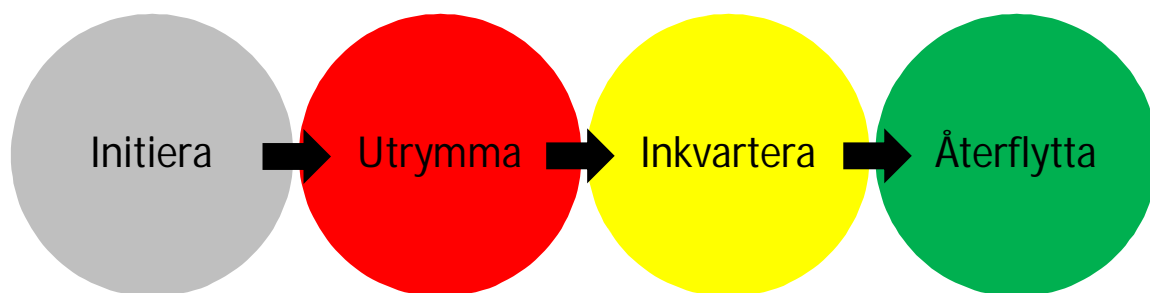
Om det föreligger risk för människors liv eller hälsa att befinna sig i ett område kan det finnas behov av en utrymning. Bakomliggande orsaker kan vara naturkatastrofer, störningar i infrastruktur, spridning av farliga ämnen och smitta, bränder, terroråd, krig eller krigsfara. En utrymning kan beordras, rekommenderas eller ske spontant. Beslut om de två första tas av räddningsledare, polis eller länsstyrelse med stöd av svensk lagstiftning. Den sista innebär att människor kan välja att spontant lämna området. Berörda aktörer bör komma överens om roller, ansvar och samverkan innan beslut om utrymning fattas.

Syfte och målgrupp

Syftet med dessa riktlinjer är att utgöra ett stöd för framtagning av berörda organisationers egna planer, om sådana saknas. Dokumentet ska även kunna utgöra ett stöd för organisationer vid genomförandet av en utrymning. Målgruppen är alla aktörer som har ansvar för, eller uppgifter vid, en utrymning. I Hallands län gäller det främst kommuner, Region Halland, polis, privata aktörer samt frivillig- och försvarsorganisationer.

Utrymningsprocessen

Enligt det svenska krisberedskapssystemet ska planering av utrymning ske i perspektiven före, under och efter. Beroende på händelse kan olika lång tid finnas för förberedelse, för förflyttning av människor och för perioden som de behöver vara utrymda. Vid planering behöver därför dessa tidsaspekter beaktas. Länsstyrelsen i Hallands läns riktlinjer för utrymningsplanering fokuserar på under-fasens fyra skeden *initiera*, *utrymma*, *inkvartera* och *återflytta*. Dessa skeden kan delvis överlappa varandra. Processen kan visualiseras som följer:

Figur 1. Utrymningsprocessen.

Initieringsskedet sträcker sig från att en händelse som kan föranleda en utrymning har inträffat, eller riskerar att inträffa, tills beslut om utrymning har tagits.

LÄGESBILD

- Hämta in och värdera **information**
- Gör en **lägesbedömning** och en **skeendetolkning** inkl. **väderprognos**
- Kartlägg **riskområdet** inkl. berörda människor och verksamheter
- Bedöm omfattningen och värdera konsekvenserna av **spontanutrymning**.
- Upprätta en **samlad lägesbild**
- Planera för extern och intern **informationsdelning** till berörda intressenter
- Omfallsplanera**

BEDÖMNINGSFRÅGOR

- Är det risk för **liv eller hälsa** att stanna kvar i området?
- Kan **alternativa åtgärder** begränsa risken?
- Finns tillämpligt **lagrum** för att besluta om utrymning?

Initiera

Utrymningsskedet sträcker sig från att beslut om utrymning har tagits tills området är tomt på människor.

FÖRBEREDELSE

- Skissa upp aktuellt **utrymningsområde** (samt ev. segmentering) och besluta om **prioriteringar**
- Stäm av **roller, ansvar** och **samverkan**
- Inventera **resursbehov** (personella, materiella, finansiella) samt **specialkompetenser**
- Upprätta **uppsamlings-, utrymnings- och mottagningsplatser**
- Förbered **transporter, vägval** och **trafikdirigering**
- Bedöm möjlighet för nedstängning av (sammans-) viktiga **verksamheter**
- Beakta människor med **funktionsnedsättning**
- Besluta om hantering av **husdjur** (sällskapsdjur och boskap)

UTRYMNING

- Informera** allmänheten och berörda verksamheter om vad som gäller
- Utrym** området
- Assistera** behövande människor
- Registrera** de utrymda
- Upprätta **bevakning av området**
- Genomsök** det utrymda området
- Eftersök** försvunna personer

Utrymma

Inkvarteringsskedet sträcker sig från att området börjar tömmas på människor tills de har fått alternativ logi.

- Anvisa människor i behov av logi till **mottagningsplatserna**
- I samråd med mottagande kommun: Ordna **tillfällig** eller **långvarig inkvartering** med hänsyn till behov och bostadsnormer
- I samråd med berörd mottagare: Säkerställ **omhändertagande** av drabbade på nya vistelsen (somatiskt, psykiskt, emotionellt, socialt)

Inkvartera

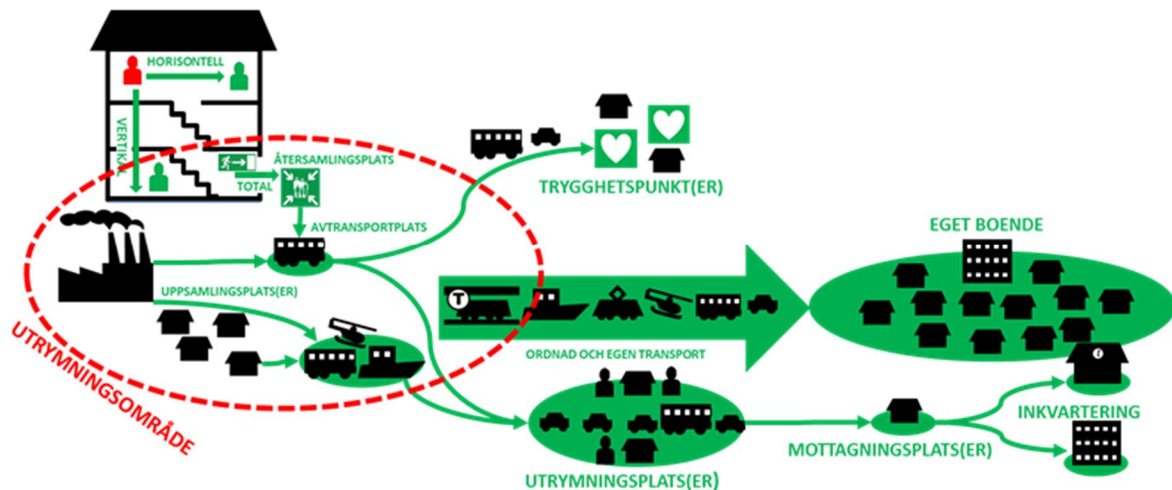
Återflyttningsskedet sträcker sig från att beslut om återflyttning har tagits tills de utrymda har återvänt.

- Informera** allmänheten och berörda verksamheter om vad som gäller
- Assistera** behövande människor med återflyttning
- Besluta och informera om **ersättningsmöjligheter**

Återflytta

Bilaga: Utmaningar vid en utrymning

Som stöd i utrymningsprocessens fyra skeden kan följande checklistor över särskilda utmaningar användas. Merparten av dessa återfinns i följande förenklade bild över en utrymning:

Särskilda anläggningar

Det är inte alla anläggningar som går att stänga ner. En del måste hållas igång helt eller delvis, andra tar tid att stoppa eller återstarta. För samtliga gäller ansvarsprincipen, där anläggningens ägare och verksamhetsutövaren bör utreda acceptabel avbrottsid.

Anläggningar att särskilt beakta vid en utrymning är:

- Arenor
- Fängelser
- Industrier
- Kärnkraftanläggningar
- Skolor, förskolor och fritids
- Vårdinrättningar (främst sjukhus)

Dessa anläggningar har en inneboende problematik pga. den verksamhet som där bedrivs, de säkerhetskrav som ställs på dem och de människor som där befinner sig. En del av anläggningarna kan även vara samhällsviktiga. För att underlätta beslutsfattandet om utrymning bör maximal avbrottsid ha analyserats för dessa anläggningar.

För några av dessa anläggningar är en utrymning sällan aktuell, varför en horisontell eller vertikal omflyttning istället kan vara aktuell. Det innebär att människorna förflyttas inom anläggningen till en säkrare del. Inom vården kan särskilt anmärkas tvångsvård, viss psykiatrisk vård och infektionsklinik.

Information

Allmänheten måste informeras om händelsen och vad som förväntas av dem. Informationen är en viktig del i att få den enskilde att förbereda sig. Det är viktigt att informationen är samordnad berörda aktörer emellan så att enhetliga budskap lämnas. Informationen till allmänheten bör innehålla:

- Beslut, orsak, lagstöd och beslutsfattare
- Kontaktuppgifter och hänvisning till vidare information
- Risk- och utrymningsområdet
- Tidsplan för utrymningen
- Vad som ska medföras respektive lämnas
- Vägvisning och platsanvisningar (trygghetspunkter, uppsamlings-, utrymnings- och mottagningsplatser)

Resurser

Vid en utrymning finns ett stort behov av resurser (personella, materiella och finansiella). Resurser avropas enklast genom juridiskt hållbara avtal. Exempel på personella resurser är:

- Frivilligorganisationer
- Försvarsmakten och försvarsorganisationer
- Idrottsföreningar
- Intresseföreningar
- Sociala nätverk
- Transportbolag
- Trossamfund

För personella resurser behöver även planeras för hantering av spontanfrivilliga i form av exempelvis snabbutbildning på plats. Exempel på andra resurser är:

- Avsöknings- och saneringsutrustning
- Hantering av husdjur (sällskapsdjur och boskap)
- Fordon (väg, luft, sjö) och förare
- Gåvohantering till utrymda
- Kommunikationsutrustning
- Lokaler
- Mat och dryck
- Materiel och verktyg
- Ordningshållning
- Skyddsutrustning
- Trafikdirigering och vägskyltar
- Vårdpersonal och krisstöd

Platser

Redan i förebyggande syfte bör kommuner planera för lämpliga platser att nyttja vid en utrymning. Dessa platser kan vara:

- Återsamlingsplats
- Avtransporteringsplats
- Uppsamlingsplats
- Utrymningsplats
- Mottagningsplats

Anläggningsägare och verksamhetsutövare ansvarar för att ha upprättade återsamlings- och avtransporteringsplatser. Återsamlingsplatsen ska finnas i anslutning till alla anläggningar och noteras i dess utrymningsplan. Avtransporteringsplats upprättas vid behov av ordnad transport och behöver vara tillräckligt stor för att fordon ska få tillträde.

För uppsamlings-, utrymnings- och mottagningsplatser ansvarar kommunen.

Uppsamlingsplatser upprättas inom utrymningsområdet och kan med fördel utgöras av centralt belägna torg eller större parkeringsytor. Hit beger sig de som behöver hjälp med transport ut ur området. Transporterna går främst till utrymnings- eller mottagningsplatserna. Vid vissa händelser kan uppsamlingsplatser även behöva upprättas för döda, skadade eller material. I dessa fall behöver avgöras om uppsamlingsplatsen ska vara inomhus. Utrymningsplatser upprättas utanför utrymningsområdet och kan med fördel utgöras av en större anläggning såsom en idrottshall. Hit beger sig de som behöver scannas, saneras eller få mer information om händelsen. Mottagningsplatser upprättas i angränsande kommuner och kan med fördel utgöras av dennes utrymningsplats. Hit beger sig de som behöver hjälp med tillfällig eller långvarig logi. I de fall trygghetspunkter eller värmestugor finns etablerade kan dessa nyttjas som uppsamlings-, utrymnings- och/eller mottagningsplatser.

På platserna bör särskilt planeras för:

- Informationspunkter
- Ordnad transport
- Parkering
- Registrering
- Reservkraft för drift
- Scanning, sanering och klädbyten
- Service (t.ex. tolkar, toaletter, filter, viloplatser, mat och dryck)
- Sjukvård och krisstöd
- Skyddsutrustning
- Trafikdirigering och vägskyltar